

Πανελλήνιες 2020

Συνεξέταση Νεοελληνικής γλώσσας και Λογοτεχνίας.

ΣΧΟΛΙΑ

(Αρετή Ν. Καπράλου, Εκθεσιολόγος-Πολιτειολόγος)

Στο φετινό σύστημα συνεξέτασης της Νεοελληνικής γλώσσας με τη Λογοτεχνία οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν δημιουργικά σχετικά με την ποίηση και τη λογοτεχνία γενικότερα.

Τα ερωτήματα- τα ζητούμενα αξιολογούνται ως κατανοητά, ενώ το προσωπικό ύφος συνοδεύει τον βαθμό υποκειμενικότητας των απαντήσεων, όπως αυτός προσδιορίζεται από την καινούργια προσέγγιση συνεξέτασης. Βέβαια, όποιος δεν είχε ασκηθεί στην διαμόρφωση - έκφραση προσωπικού ύφους, δυσκολεύτηκε στις απαντήσεις.

Ειδικότερα, το ποίημα του Τίτου Πατρίκιου, αν και φάνταζε εύληπτο, απαιτούσε αντιληπτική και αξιολογική ικανότητα από τον μαθητή και αρκετές εμπειρίες γραπτής εξέτασης με ανάλογη προσέγγιση ποιημάτων.

Οι κειμενικοί δείκτες «φωτίζουν» αρκετά τις πτυχές του ποιήματος, ώστε η ερμηνευτική ανάλυσή του να είναι έγκυρη και τεκμηριωμένη. Φτάνει ο μαθητής να έχει εξασκηθεί στη χρήση τους.

Προσινό ήταν το Δ θέμα στην κατανόηση των ορίων του και στην ανάπτυξή του, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν ήταν απαιτητικό ως προς την επιχειρηματολογία και το ύφος (προσωπική κρίση-προσωπικό ύφος).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ο συγγραφέας Θ. Γεωργιάδης εξηγεί τους λόγους για τους οποίους θεωρεί την ενασχόληση με τη λογοτεχνία θεραπευτική και απολαυστική συνάμα διαδικασία. Λόγω του νοητού, έμμεσου διαλόγου που διεξάγει με τους δημιουργούς της τέχνης διαβάζοντας τα έργα τους, ο συγγραφέας νιώθει να δυναμώνει, να ενθαρρύνεται από την αυθεντικότητα της λογοτεχνίας και να θεραπεύεται από ό,τι αλλοτριωτικό υποβαθμίζει την καθημερινότητά του. Η λογοτεχνία αποτελεί γι' αυτόν ιερό καταφύγιο. (65 λέξεις)

B1 α) Λ,β) Λ, γ)Λ, δ)Λ, ε) Σ (Αντίστοιχα στις παραγράφους: 1^η,3^η,1^η,3^η,2^η...)

B2.

α) Ο συγγραφέας επιδιώκοντας να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες του, ώστε συμμεριστούν την αγάπη του για τη λογοτεχνία, χρησιμοποιεί σημεία στίξης και εκφραστικά μέσα.

Συγκεκριμένα: Ο συγγραφέας θέτει εντός εισαγωγικών τη φράση «ανέβασα πυρετό», δηλώνοντας έτσι ότι παρίστανε πως εξακολουθούσε να είναι άρρωστος, προκειμένου να ολοκληρώσει την ανάγνωση του βιβλίου που είχε ξεκινήσει κατά την διάρκεια της ασθένειάς του. Επίσης χρησιμοποιεί διπλή παύλα (τώρα-τι ειρωνεία!-ο χρόνος αυτός ξανακερδίζεται.), για να δώσει έμφαση στο σχόλιο που μετά την δεύτερη παύλα ακολουθεί: ότι, δηλαδή ο «κλεμμένος» χρόνος ξανακερδίζεται.

Παράλληλα και η χρήση εκφραστικών μέσων ευαισθητοποιεί τον εκάστοτε αναγνώστη:

Στην πρώτη παράγραφο (...να συγκεντρώνεσαι πάνω στο κείμενο, να το αφουγκράζεσαι...)

ο συγγραφέας προσωποποιώντας το κείμενο, το «ακούει», το «αφουγκράζεται» προσδίδοντας έτσι την ζωντάνεια του προφορικού λόγου στα «λόγια» του λογοτεχνήματος. Στην τελευταία παράγραφο ο συγγραφέας μιλάει για «λογοτεχνικά αντισώματα», θέλοντας με αυτήν τη μεταφορά να τονίσει την προστατευτική-θεραπευτική λειτουργία της τέχνης.

β) Ο συγγραφέας αναρωτιέται για λόγους επικοινωνιακούς. Στόχος του είναι να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, ώστε αυτός να συμμεριστεί την άποψη του Κ.Ε.Τσιρόπουλου, σύμφωνα με την οποία το «γράφειν» είναι μια πράξη «αθανασίας»,

δηλαδή το αντίδοτο που αποδυναμώνει τον φόβο του θανάτου. Άλλωστε, με την ερώτηση ο λόγος γίνεται πιο άμεσος, πιο ζωντανός, πιο παραστατικός.

B3. Πώς ο άνθρωπος κερδίζει τη μάχη με τον χρόνο; Αξιοποιώντας τον! Δημιουργώντας, δηλαδή, ο καθένας από τις δικές του επάλξεις, έργο που να αντέχει στη λήθη. Όχι απαραίτητα επιστημονικό, επιπέδου Αϊνστάιν, ούτε μόνο το αθάνατο έργο τέχνης ενός Σεφέρη, ενός Ελύτη! Η μάχη με το χρόνο κερδίζεται και από τους ανθρώπους που τα ψυχοπνευματικά τους αποτυπώματα στο επάγγελμά τους, στην οικογένειά τους, στην πόλη τους μένουν ανεξίτηλα. (67 λέξεις)

Γ. Κεντρική ιδέα είναι η αξία της ποίησης, ιδίως σε περιόδους περισυλλογής, ενδοσκόπησης, απολογισμού. Η χρήση, άλλωστε, β' ενικού προσώπου παραπέμπει σε εσωτερικό μονόλογο. Ο ποιητής χρησιμοποιεί αντιθέσεις («δεν θα συμβούν»-«τώρα συμβαίνουν») υπονοώντας έτσι το συχνά αντιφατικό της ζωής. Επίσης παρατηρούμε την επανάληψη της λέξης «πράγματα» (11 φορές), ώστε να υπάρχουν μεγάλα περιθώρια ο αναγνώστης να προσδώσει το νόημα που κάθε φορά εκείνος θεωρεί στη λέξη. Είναι τόσο πολλές και διαφορετικές οι συνθήκες κατά τις οποίες το ποιητικό υποκείμενο επικαλείται την ποίηση, που ο αναγνώστης έχει την εντύπωση ότι κάθε στιγμή είναι κατάλληλη για να διαβάσεις ή να δημιουργήσεις ποίηση. Εμφανίζεται σωτήρια, σαν από μηχανής θεός, «εκεί» που υπάρχουν τα ίχνη των ονείρων. Αυτή είναι η θέση του ποιητή.

Όσον αφορά το ρόλο της ποίησης στην προσωπική μου ζωή, αυτός είναι μάλλον περιορισμένος. Δυσνόητη μορφή τέχνης η ποίηση την έχω ταυτίσει σχεδόν με το μάθημα της λογοτεχνίας στο σχολείο, κι εκεί περιορίζεται- προς το παρόν τουλάχιστον. Άλλωστε, το κλίμα της εποχής μας είναι μάλλον υλιστικό, τεχνοκρατικό, όχι ποιητικό. Ελπίζω, όμως πως θα ευαισθητοποιηθώ αρκετά, θα εξελιχθώ ποιοτικά και σε αυτήν την πορεία σίγουρα η ποίηση έχει να παίξει ρόλο.

Δ. Η ανάπτυξη του εκθεσιότιτλου είναι ενδεικτική.

«Τα...αδιάβαστα βιβλία.»

Καταρχάς να απολογηθώ για το οξύμωρο -όπως φαίνεται- του τίτλου. Δεν εννοώ ότι τα βιβλία δεν είναι μελετηρά. Εγώ είμαι η αδιάβαστη. Ακριβέστερα, ένα πλήθος βιβλίων στα ράφια της βιβλιοθήκης μου παραμένουν άγνωστα σε μένα, αφού η σχέση μου με την ανάγνωση δεν είναι καλή. Οπότε, και το μορφωτικό μου επίπεδο, όπως εύκολα συμπεραίνει κανείς, είναι -ας το θέσω κομπάζ- όχι υψηλό.

Δεν είναι πως δεν εκτιμώ αυτό που έχει να προσφέρει το βιβλίο στον καθένα μας. Μπορώ, μάλιστα, να επιχειρηματολογήσω υπέρ της μαθησιακής διαδικασίας μέσω λογοτεχνικών, ιστορικών, γενικότερα επιστημονικών βιβλίων. Υποψιάζομαι πως ο έμμεσος διάλογος ανάμεσα στον αναγνώστη και στον συγγραφέα διευρύνει την αντίληψη, οξύνει τη φαντασία, ακονίζει την κριτική ικανότητα...Απελευθερώνει το μυαλό από δόγματα και στερεότυπα, αφού ο λόγος κι ο αντίλογος γυμνάζουν το πνεύμα, η λογοτεχνία εξευγενίζει την ψυχή, την παρηγορεί, πλουτίζει τη γλώσσα, ανεβάζει την πολιτιστική στάθμη του βιβλιόφιλου κοινού, πραγματικά.

Γιατί, λοιπόν δεν γίνομαι κι εγώ βιβλιόφιλος; Γιατί δεν αφιερώνω ένα μέρος του ελεύθερου χρόνου μου στη μελέτη βιβλίων, παρόλο που -τουλάχιστον κάθε πρωτοχρονιά- το υπόσχομαι στον εαυτό μου; Επειδή είμαι επιρρεπής στα εύκολα και τα διασκεδαστικά' αυτή είναι η απάντηση. Το να σερφάρω στο διαδίκτυο ή να συμμετέχω σε ένα διαδικτυακό παιχνίδι με γοητεύει, με διασκεδάζει, με ενδιαφέρει σε βαθμό που να ξεχνιέμαι, να περνάει

η ώρα χωρίς να το καταλαβαίνω!

Άλλωστε και οι φίλοι μου, η παρέα μου, κάπως έτσι λειτουργούν. Ίσως να φταίει και η απέχθεια που τρέφουμε για τα σχολικά βιβλία, κυρίως αυτά που πρέπει να αποστηθίσουμε, οπότε με τη θέα και μόνο του βιβλίου...ανοίγω το κινητό!!! Όταν ο χρόνος μου δεν ξοδεύεται ηλεκτρονικά, προτιμώ κάτι πιό φασαριώζικο, πιο «ανεβαστικό», όπως τη διασκέδαση σε κάποιο κλαμπ ή απλώς βόλτες με την παρέα μου. Τέτοια εξωστρέφεια! Έχω όμως τύψεις. Τώρα τελευταία σκέφτομαι πόσο άδοξα ξοδεύω τον ελεύθερο χρόνο μου. Πόσα πράγματα θα μπορούσα να μάθω, πόσες ψυχοπνευματικές εμπειρίες, που δεν θα ζήσω ποτέ, θα μπορούσα να μοιραστώ με τους δημιουργούς συγγραφείς ή ποιητές. Κι ονειρεύομαι, να ήταν εθιστικό το διάβασμα κι αντιπαθητικές οι ανωφελείς συνήθειες με τις οποίες κολλάω!

Αρετή Καπράλου

Εκθεσιολόγος-Πολιτειολόγος